

Opplysningstiden — fornuft, frihet og revolusjon

Historie · Vg2

Undervisningsopplegg: Opplysningstiden — fornuft, frihet og revolusjon

Fag: Historie

Trinn: Vg2

Varighet: 90 minutter

Tema: Opplysningstiden og dens betydning for moderne samfunn

Læringsmål

Elevene skal kunne:

- Forklare hovedideer fra opplysningstiden (fornuft, frihet, naturrettigheter, maktfordeling)
- Identifisere sentrale tenkere og deres bidrag til politisk utvikling
- Drøfte hvordan opplysningsideer påvirket revolusjoner og moderne demokrati
- Reflektere over opplysningstidens relevans i dagens samfunn

Kompetansemål fra LK20

Historie Vg2/Vg3 - Moderne tid:

- "utforske årsaker til og følger av sentrale hendelser og prosesser i moderne tid og vurdere hvordan de har påvirket samtiden og ettertiden"
- "gjøre rede for hovedtrekk ved utviklingen av demokrati, menneskerettigheter og velferd i Norge og i verden"

Timeplan

Oppstart (15 min)

PowerPoint-presentasjon (slide 1-10)

- Lærer gjennomgår presentasjonen med fokus på hovedpunkter
- Korte spørsmål underveis: "Hvem har hørt om Voltaire?", "Hva tror dere Rousseau mente med folkesuverenitet?"

Hoveddel (60 min)

Aktivitet 1: Filosofkafé — Gruppearbeid (25 min)

Organisering:

- Elevene deles i 5 grupper; hver gruppe får én filosof (Locke, Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Kant)
- Referanse til slide 4-5 for grunninfo

Oppgave:

1. Les kort faktaark om filosofen (utdelt/digitalt)
2. Diskuter i gruppen: Hva var hans hovedidé? Hvorfor var den radikal på 1700-tallet?
3. Forbered 2-minutters "pitch": Presentér filosofen for klassen som om dere skal overbevise andre om at nettopp *deres* filosof var viktigst

Gjennomføring: Gruppene presenterer (10 min totalt)

Aktivitet 2: Idé-sporingskart (20 min)

Introduksjon:

Med utgangspunkt i slide 8 (Fra idéer til revolusjon) skal elevene visuelt koble opplysningsideer til konkrete historiske hendelser.

Oppgave (par eller individuelt):

- Tegn et idékart (digitalt i OneNote/på papir) med tre søyler:
- Opplysningsidé (f.eks. "Folkesuverenitet")
- Filosof (f.eks. "Rousseau")
- Historisk hendelse (f.eks. "Fransk revolusjon 1789")
- Lag minst 4 slike koblinger
- Legg til forklaring: *Hvordan* påvirket ideen hendelsen?

Tips: Bruk farger/piler/emojis for å visualisere sammenhenger

Aktivitet 3: Debatt — Opplysningstiden i dag (15 min)

Påstand (se slide 10):

"Vi trenger en ny opplysningstid i dagens samfunn"

Format:

- Klassen deles i to — For og Mot
- 5 min forberedelse i gruppene
- 8 min strukturert debatt (hvert lag får 2 min x 2)
- Lærer modererer

Veiledende spørsmål:

- Er "fake news" og sosiale medier utfordringer for fornuften?
- Trues demokratiet i dag på samme måte som absolutismen truet på 1700-tallet?
- Kan fornuft alene løse komplekse problemer som klimakrisen?

Oppsummering (5 min)

Plenumssamtale:

- *Hva var det viktigste dere lærte i dag?* (2-3 elever deler)
- Lærer oppsummerer: "Opplysningstiden ga oss verktøy vi bruker hver dag — demokrati, kritisk tenkning, ytringsfrihet. Men vi må fortsatt spørre: Bruker vi fornuften godt nok?"

Utgang-bilett (exit ticket):

Elevene skriver på lapp/digitalt: **"Én opplysningsidé jeg tar med meg fra timen er..."**

Materialer som trengs

- PowerPoint-presentasjon (10 slides)
- Faktaark om de fem filosofene (1 side per filosof)
- Store ark/digitale verktøy til idékart
- Debattimer eller klokke
- Lapper til exit ticket

Differensiering

Ekstra støtte: Gi ferdig mal til idé-sporingskart med noen eksempler fylt ut

Ekstra utfordring: Elevene skriver kort essay (250 ord): "Hvilken opplysningsidé er mest truet i 2025?"

Lykke til med timen!